

Miesto viešųjų erdvių (aikščių) planavimo ypatumai po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo: Klaipėdos „Atgimimo“ aikštės pavyzdžiu

Aurelija Jankauskaitė, Ramunė Olšauskaitė Urbonienė*, Jonas Abromas

Klaipėdos universiteto Architektūros, dizaino ir dailės katedra

K. Donelaičio aikštė 5. Tel. / faks. (8-46) 398733, el. paštas ramune.uo@gmail.com

(Gauta 2014 m. sausio mėn.; atiduota spaudai 2014 m. balandžio mėn.; prieiga internete nuo 2014 m. gegužės 02 d.)

Anotacija

Viešosios erdvės LR teisės aktuose apibūdinamos kaip „žemės sklypai, kuriuose yra arba numatoma įrengti aikštės, parkus, skverus ir kitus želdynus“. Tai bendro naudojimo teritorijos, skirtas visuomenės poreikiams tenkinti, jas formuoja gatvės, keliai, takai, inžinerinių komunikacijų koridoriai, rekreacinės teritorijos, sporto aikštynai ar kitos erdvės. Taigi viešoji erdvė gali būti uždara bei atvira, tačiau šiame straipsnyje apsiribojama vieno tipo viešųjų erdvių – miesto aikščių analize. Miesto viešoji erdvė pagal joje vystomą tipą gali būti skirstomos į tris grupes, trečioje grupėje apibūdinama erdvė tenkinanti gyventojų socialinius poreikius (bendravimo, susibūrimo, aktyvaus poilsio) (Gehl, 2006). Straipsnyje analizuojamos erdvės turinčios įvardintus socialinės erdvės bruožus, pateikiama išsamesnė Klaipėdos miesto „Atgimimo“ aikštės analizė bei formavimo principai.

Reikšminiai žodžiai: viešosios erdvės, aikštės, erdvių planavimo ypatumai.

Abstract

Public spaces by Lithuanian legislation are described as the land plots where are planned to equip squares, parks and other green areas. It is at the common use areas intended to meet the needs of society, they are formed of streets and roads, paths, engineering communications corridors, recreational areas, sports fields and other spaces. So, a public space can be closed and open, but in this article it is restricted to a single type of public spaces-city squares analysis. The city public space can be subdivided into three groups (in accordance to developed type). In the third group there is described a space which satisfies the social needs of the population (social, gathering, active rest) (Gehl J., 2006). In the article there are analyzed spaces which have listed the social space features, also here are presented detailed Klaipėda city, Square "Atgimimas" analysis and principles of the formation.

Key words: public spaces, squares, space planning features.

Įvadas

Miesto aikščių pirminė paskirtis buvo prekybinė, XX a. viduryje Lietuvoje buvo išplėtotas valstybinės reprezentacinės miesto viešosios erdvės tipas, daugelyje miestų buvo suformuotos tarybinę ideologiją reprezentuojančios aikštės. Kurios po 1991 m. panaikinus pagrindinį aikštę identifikuojantį elementą – monumentą – prarado savo pirminę funkciją (Buivydas, Samalavičius, 2011). Analizuojant per pastaruosius du dešimtmečius rengiamus tokių aikščių sutvarkymo projektus pasigendama aiškiai suformuluotų planavimo užduočių bei idėjų vertinimo kriterijų. Pastaraisiais dešimtmečiais miesto aikštės tvarkomos taip, kad tenkintų lankytojų trumpalaikio poilsio poreikius, atliktų masinių susibūrimų vietos funkciją, todėl neretai pamirštama aikštės reprezentacinė paskirtis. Aikštės estetinis vaizdas keičiamas, aplinką apželdinant, suformuojant trumpalaikio poilsio erdves, tad aikštės palaipsniui įgauna parko morfologinių bruožų (Mateckis K. J., 2006; Nekrošienė R., Kučinskienė J., 2011).

Tradicinė miesto viešųjų erdvių sistema nuolat kinta kokybiniu, struktūriniu ir kiekybiniu požiūriu. Nuo senų laikų Lietuvos viešųjų erdvių tipologijoje vyravo įvairios paskirties rinkų aikštės, kurios mieste egzistavo ir kaip specialiosios teritorijos, ir kaip rotušių aplinkos dalys. Miestui plėtojantis ir augant dauguma tokių erdvių prarado komercinę funkciją ir tapo reprezentacinėmis aikštėmis prie svarbių institucijų ar sakralinių objektų, taip pat jos įgavo skverų ar miesto sodų bruožų (Buivydas R., 2011).

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę pradėdama ieškoti naujų viešųjų erdvių planavimo idėjų, viešosios erdvės (t. y. susibūrimo ir tranzitinės) be pagrindinės paskirties atlieka ir aktyvaus poilsio bei edukacinei veiklai skirtos erdvės funkciją (Malakauskienė R., Gerikienė V., 2012). Remiantis modernių užsienio viešųjų erdvių kūrimo tendencijomis, Lietuvoje projektuojamos aikštės praranda

regionui būdingą identitetą. Tad apžvelgus mokslinę–metodinę literatūrą bei išanalizavus konkursinių projektų vertinimo kriterijus ir nustatčius vyraujančias aikščių planavimo tendencijas suformuluotas tyrimo tikslas – atskleisti po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo formuojamų viešųjų erdvių planavimo principus.

Tyrimų metodika

Atliekant miesto aikščių ir jų aplinkos tyrimus naudotasi mokslinės metodinės literatūros analize. Analizuoti moksliniai straipsniai, kuriuose aprašomos šiuolaikinių aikščių planavimo tendencijos, aikštės paskirtis, įranga, apželdinimo ir gyvybingumo aspektai (Dringelis L., 2011; Jakovlevo–Mateckio K., 2006). Analizuota mokslininkų, vertinusių miestų viešųjų erdvių transformaciją, kritika bei miestų viešosios erdvės elementų vertinimo tyrimų rezultatai (Buivydas R., 2011; Gurskis T., 2009). Išanalizuotos prieštaringos tendencijos dėl viešųjų erdvių transformacijos po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo (Buivydas R., Samalavičius A. 2011). Apžvelgiami istorinių viešųjų erdvių formavimo ir šiuolaikinių erdvių planavimo ypatumų skirtumai bei šiuolaikinės architektūros ir kraštovaizdžio dizaino tendencijos (Malakauskienė R., Gerikienė V. 2012). Analizuotas miestų viešųjų erdvių formavimas kūrybinėmis intervencijomis, išskiriama erdvių funkcinė ir kultūrinė paskirtis, meninio įprasminimo galimybės, aikščių ekonominė–socialinė realybė (Laužikienė R. ir kt., 2009). Tiriant skvero želdynus vadovautasi K. Jakovlevo–Mateckio želdynų vertinimo metodika (Burinskienė M., Jakovlevo–Mateckio K. ir kt., 2003).

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

1. Šiuolaikinių aikščių formavimo tendencijų analizė.

Miestų aikštėse vyksta svarbiausi miesto gyvenimo įvykiai – organizuojami renginiai, visuomenės susibūrimai, jos naudojamos trumpalaikiam poilsiui, susitikimams, bendravimui, tranzitui. Keičiantis visuomenės prioritetams, viešosios erdvės (aikštės) transformuojamos pagal poreikius (Malakauskienė R., Gerikienė V. 2012). Aikštės transformavimą diktuoja socialiniai, ekonominiai, estetiniai, kultūriniai, ideologiniai veiksniai (Gurskis T., 2009). Kuriami nauji aikščių sutvarkymo idėjų projektai yra pritaikomi esamiems visuomenės poreikiams: estetinė išvaizda, srautų paskirstymu ir kt. Pastarasis aspektas yra palankus, nes miesto aikštės išdėstytos prie pagrindinių miesto gatvių, tačiau susiduriama su estetinė aikštės aplinkos problema. Naujos aikščių formavimo idėjos ne visada pasitvirtina, kaip pavyzdžiui, Birštono miesto J. Basanavičiaus aikštė, kurioje lankytojas nesuvokia aikštės (su tolumoje nepakankamai dominuojančiu J. Basanavičiaus biustu) funkcijos, pastebimas poilsio aikštelių, apželdinimo trūkumas, aikštės funkcija lieka tik tranzitinė.

Po nepriklausomybės atkūrimo Lietuvos didžiuosiuose miestuose dauguma buvusių reprezentacinių miesto aikščių tebėra neperformuotos. Išskiriami iki nepriklausomybės atgavimo aikščių planavimo ypatumai, kurie yra išlikę dar neperformuotose aikštėse:

- ✓ didelis aikštės plotas;
- ✓ veidrodinė aikštės simetrija (Lukiškių – buvusioji Lenino aikštė Vilniuje, Prisikėlimo – buvusi Pergalės aikštė Šiauliuose, „Atgimimo“ – buvusi Lenino aikštė Klaipėdoje);
- ✓ centre iškeltas pagrindas, pastatytas monumentas;
- ✓ stambaus mastelio urbanistinės ašys;
- ✓ sudaryta erdvė priešais paminką, skirta paradams.

Panaikinus monumentą, šių aikščių situacija tebėra neaiški arba monumentų vietą pakeičia lietuvių simbolizuojantys paminklai, kartu pakeisdami aikštės pavadinimą (Buivydas R., Samalavičius A. 2011). Buvusio paminklo demontavimas, aikštės pavadinimo pakeitimas bei atlikti

mažos apimties darbai, neparodo vykstančio aikščių formavimo proceso ir apibūdina tik neesminius kokybinės kaitos rodiklius.

Ieškant šiuolaikinių aikščių performavimo kriterijų, remtasi jau suprojektuotų aikščių analizės patirtimi (Šiaulių miesto..., 2013), trūkumais ir privalumais, taip pat konkursinių projektų reikalavimais (Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga, 2007). Atskleidžiamos svarbiausios planavimo ypatybės: konteksto unikalumo išnaudojimas, urbanistinio audinio išsaugojimas, vertingų miesto savybių ir identiteto išryškinimas, integracija į miesto kontekstą, aikštės mastelio ir formos parinkimas, teritorijos daugiafunkcis panaudojimas, veiklos scenarijai, pagrįstas funkcinis ir erdvinis formavimas, tinkamas dominantės ir trumpalaikio poilsio vietų parinkimas, tikslingas kolorito parinkimas, kompozicijos paieška, meninių priemonių integravimas, suplanuotas funkcinis ir estetiškas aikštės apželdinimas, pranašumas prieš pramogų ir prekybos centrus, užimtumo paieškos aikštėje, perdėto moralizavimo atsikratymas ir kiti. Šiuo metu aikštės atlieka reprezentacinę bei trumpalaikio poilsio funkciją, o neperformuotos bei estetiškai nepatrauklios aikštės atlieka tranzitinę funkciją.

2. Klaipėdos „Atgimimo“ aikštės studija.

2.1. Klaipėdos miesto „Atgimimo“ aikštės esamos situacijos analizė.

XX a. viduryje Lietuvoje buvo formuojamos valstybinės reprezentacinės miesto viešosios erdvės, kai daugumoje miestų buvo sukurtos tarybinę ideologiją reprezentuojančios aikštės. Tokio reprezentacinio tipo aikštės miestų raidos istorijoje egzistavo skirtingais laikotarpiais ir skyrėsi savo dydžiu bei svarba miestui. Tam kad geriau būtų įsigilinama į viešųjų erdvių planavimo ypatumus, analizuojama Klaipėdos miesto „Atgimimo“ aikštė. Klaipėdos miesto „Atgimimo“ aikštė buvo įkurta sunaikintos miesto dalies vietoje, šiaurinėje Danės upės pakrantės pusėje (dabar esantis Danės skveras ir „Atgimimo“ aikštė). Po II Pasaulinio karo sugriovus dalį Klaipėdos senamiesčio jis nebuvo atstatytas, todėl suformuotoje atviroje erdvėje, šalia buvusio Biržos pastato, 1976 metais buvo pastatytas paminklas Leninui, o aikštė pavadinta jo vardu (paminklo autoriai G. Jokūbonis ir V. Čekanauskas) (1 ir 2 pav.).

1 pav. Klaipėdos miesto fragmentas po II pasaulinio karo, 1945 m. (šaltinis: L. Chanonas. Gyvenimo žingsniai. Vilnius, 1983)

Fig. 1. Klaipėda city fragment after the World War 2 in 1945 (Source: L. Chanonas. Gyvenimo žingsniai. Vilnius, 1983)

2 pav. Klaipėdos miesto „Atgimimo“ aikštės raida, 1960 m. (šaltinis: dienraščio „Klaipėda“ archyvas)

Fig. 2. Klaipėda city, Square "Atgimimas" development, 1960. (Source: newspaper "Klaipėda" archives)

Po 1991 metų demontavus Lenino paminklą „Atgimimo“ aikštės funkcija liko neaiški (3 pav.). „Atgimimo“ aikštė, kurios pagrindą sudaro formali veidrodinės simetrijos kompozicija be pagrįsto funkcinio zonavimo bei erdvinio formavimo (išskyrus vienas privalumas – atraminės sienutės, juosiančios veją, suformavo 8 trumpalaikio poilsio erdves (8 suolai), nėra pritaikyta žmonėms ilsėtis ir bendrauti, todėl mažai lankoma, negyvybinga. Aikštė labiau naudojama tranzitui.

Po paminėto aikščių raidos etapo, Klaipėdos miesto „Atgimimo“ aikštė nebuvo pakeista, išskyrus nedidelės apimties darbus: priklijuotos atkibusios raudono granito plokštės, kas sezoną pakeičiami vienmečiai žoliniai augalai bei pastatyta burlaivio formos konstrukcija skirta apželdinimui.

Šiuo metu sprendžiamos „Atgimimo“ aikštės ateities perspektyvos. Šiai aikštei sutvarkyti siūlomi keli variantai: atkurti ikikarinį gatvių tinklą su užstatymu paliekant nedidelį skverą („Atgimimo“ aikštės plotas nėra didelis, todėl jos nereikia dar papildomai mažinti užstatant masyviais pastatais), antroji idėja – palikti buvusią kompoziciją ir Lenino vietoje pastatyti Vydūno monumentą (reikėtų atsisakyti aikštės įsmeninimo idėjos, nes Klaipėdos mieste gana daug žymioms asmenybėms dedikuotų viešųjų erdvių: Mažvydo alėja, Donelaičio aikštė, Teatro aikštė su paminklu skirtu Simono Dachso atminimui), trečioji idėja – palikti tokio pat dydžio aikštę, performuojant jos kompoziciją (reikalinga atvira viešoji erdvė, kuri pritrauktų lankytojus savo išskirtinumu, būtų sudarytos sąlygos masiniams renginiams).

Planuojant teritorijos sutvarkymą pirmiausia atliekama esamos situacijos analizė ir problemų identifikavimas. „Atgimimo“ aikštė yra Klaipėdos mieste tarp H. Manto, Naujojo sodo ir Danės gatvių. Vakarinė teritorijos dalis šliejasi prie „Amberton“ viešbučio komplekso (4 pav.).

3 pav. Lenino paminklo apsauga (šaltinis: dienraščio „Klaipėda“ archyvas), 1991 m.

Fig. 3. Lenin monument protection (Source: Newspaper “Klaipėda” archives), 1991

4 pav. Šių dienų Klaipėdos „Atgimimo“ aikštė (autorius M. Vainorius)

Fig. 4. These days Klaipėda Square “Atgimimas” (author M. Vainorius)

Artimiausios žaliosios erdvės yra Danės ir Žvejo skverai, su kuriais aikštė neturi vizualinio ryšio (Kučinskienė, 2006). Aikštė užima apie 0,85 ha ploto, ji yra pusiau uždaro tipo, kompoziciją sudaro veidrodinė simetrija. Aikštės reljefas formuojamas atraminėmis sienutėmis, kurios sutvirtina vejos plotus, o simetrinės ašies dalyje atraminės sienutės riboja gėlyną. Šalia vakarinės teritorijos dalies perimetru apsodinta grupė karpotųjų beržų (*Betula pendula* Roth.), turinčių simbolinį ryšį su Leninu. Didžiausia medžių koncentracija yra pietinėje teritorijos dalyje.

1 lentelė. Klaipėdos miesto „Atgimimo“ aikštės problemų identifikavimas
Table 1. Klaipėda city, problem identification of the Square “Atgimimas”

Problema	Aprašymas	Fotofiksacija
1	2	3
1. Problema. Erdvinė–kompozicinė		
Meninių objektų stoka	85 arų aikštės plote yra vienas meninis kompoziciškai neįsiliejantis ir vienas memorialinis objektai.	

1 lentelės tęsinys

1	2	3
Netinkama memorialinio objekto vieta	Memorialinio objekto vieta yra prie rytinio aikštės krašto, renginių metu ši teritorija yra intensyviai naudojama (trypiama).	
Neaiški aikštės tematika	Išmontavus pagrindinį aikštę identifikuojantį elementą – Lenino monumentą – šios aikštės kompozicija, tematika tapo neaiški. Nėra elementų, atskleidžiančių klaipėdišką įvaizdį.	
Trūksta dinamikos	Aikštės forma statiška, aikštę formuoja griežtų formų paaukštėjimai ir atraminėmis sienutėmis suformuota veja, į kurias įsilieja suolai.	
Nėra vizualinio ryšio su gretimybėmis	Nėra suformuotų perspektyvų, jungiančių aikštę su gretimybėmis (Danės skveru, senamiesčio pastatų architektūra, kt.).	
2. Problema. Takų tinklas, susisiekimas.		
Prastos būklės grindinys	4800 m ² pėsčiųjų takai padengti pilkomis betoninėmis, sutrūkinėjusiomis plytelėmis.	
Atraminės sienutės riboja pėsčiųjų srautus	Penki atraminėmis sienutėmis apriboti vejos plotai užima 3700 m ² aikštės ploto. Šis plotas riboja pėsčiųjų srautus.	
Aikštė nepritaikyta neįgalųjų lankymuisi	Aikštės paaukštėjimus jungia laiptai, kurie riboja neįgalųjų judėjimą.	
3. Problema. Estetika.		
Netinkamas atraminių sienučių bei grindinių koloritas ir medžiagiškumas	Grindinių medžiagiškumas nesuderinamas – raudonas šlifluotas granitas ir betoninės pilkos kvadratinės trinkelės.	
Informaciniai stendai sukelia vizualinę taršą	Stendai yra neestetiški, skirtingi, informacija ant stendų chaotiškai sudėta, trumpalaikės priemonės nuo drėgmės praranda estetinę išvaizdą.	

1 lentelės tęsinys

1	2	3
Šviečiančios reklamos ant pastatų daro poveikį aikštės apšvietimui	Vakarinėje aikštės dalyje įkurto kazino pastato reklaminis apšvietimas darto blankų aikštės apšvietimą.	
4. Problema. Komforto įrenginiai ir apšvietimas.		
Prasta suolų būklė	Suolai yra prastos estetinės išvaizdos, kai kurie yra (3 vnt. iš 8 vnt.) sulūžę.	
Tamsiuoju paros metu aikštė nepakankamai apšviesta bei trūksta skirtingo lygio apšvietimo sistemos.	Įrengti vienos rūšies gatvės šviestuvai. Aikštėje šviečia kas antras šviestuvai (iš viso yra 12 vnt.).	
5. Problema. Želdiniai.		
Želdiniai nesuformuoti, mechaniškai pažeisti	Vakarinėje ir pietinėje aikštės dalyje didesnė koncentracija želdinių. Vakarinėje dalyje vyrauja karpotieji beržai (<i>Betula pendula</i> Roth.), pietinėje – mažalapės liepos (<i>Tilia cordata</i> Mil.) ir 2 paprastieji kaštonai (<i>Aesculus hippocastanum</i> L.). Karpotieji beržai (<i>Betula pendula</i> Roth.) nesuformuoti, šiaurinėje keletas uosių aplaužyti.	
Mažas augalų asortimentas	Šaltuoju metų laiku aikštėje trūksta žalumos. Kuriamos kompozicijos iš gėlių (darželinės našlaitės (<i>Viola x wittrockiana</i>), puošniosios begonijos (<i>Begonia semperflorens</i> L.), surfinijų (<i>Petunia cascadian</i>) ir kt.).	
6. Problema. Kita.		
Nefunkcionalios erdvės renginiams ir rekreacinėms veikloms	Aikštėje yra 2700 m ² pakyla, naudojama renginiams.	
Paviršinio vandens nutekėjimo problema	Esant didesniai kiekiui kritulių nuteka paviršinis vanduo, laikosi ant grindinio.	
Triukšmo tarša	Šalia aikštės yra judrios H. Manto ir Naujojo Sodo gatvės, nuo kurių aikštėje girdimas triukšmas.	

Išanalizavus Klaipėdos miesto „Atgimimo“ aikštės esamą būklę, išskirtos šešios problemų grupės: erdvinė-kompozicinė, takų tinklo ir susisiekimo, estetikos, komforto įrenginių ir apšvietimo, želdinių ir kitos.

2.2. Klaipėdos miesto „Atgimimo“ aikštės sutvarkymo pasiūlymai.

Teritorijos sutvarkymo siekiama – suformuoti patrauklią ir saugią erdvę miesto gyventojams ir lankytojams, taip pat erdvė turi būti polifunkcinė. Reikalinga performuoti aikštės kompoziciją, kad būtų sukurtas klaipėdietiškas identitetas, naudojant „vandens ir smėlio sintezės“

tematiką (aikštės elementų spalvos pastelinės, šiltų atspalvių, aplinkos elementai plastiškų formų, prieškariu vokiečių naudota gausi želdinių įvairovė). Kadangi Klaipėdos mieste, o ypač senamiestyje, žaliųjų erdvių trūksta, tai šią aikštę reikėtų funkciškai apželdinti, sukuriant mikroerdves trumpalaikiam poilsiui. Klaipėda yra pajūrio miestas, klimatas yra jūrinis, todėl dauguma introdukėtų augalų žiemą bei nuo pavasario šalnų neapšąla, tai projektuojant „Atgimimo“ aikštės apželdinimą galima parinkti didesnę įvairovę želdinių. Analizuojama teritorija yra prie intensyvaus eismo gatvių (Herkaus Manto ir Naujojo sodo gatvių), šioje zonoje rekomenduojami medžiai, kurių lapai yra apaugę plaukeliais, tam kad ant lapų sulaikytų dulkes nuo gatvės ir švarintų orą. Reikalinga suformuoti kelių lygių apšvietimo sistemą, nes tamsiuoju paros metu aikštė minimaliai apšviesta. Identifikuotų problemų sprendimo planas pateiktas 2 lentelėje.

2 lentelė. Klaipėdos miesto „Atgimimo“ aikštės sutvarkymo priemonių ir veiksmų planas
Table 2. Klaipėda city, arrangement measures and action's plan of the Square "Atgimimas"

Problemų grupė	Priemonė	Rezultatas
1	2	3
Erdvinė–kompozicinė Trūksta dinamikos. Nėra vizualinio ryšio su gretimybėmis	Pastatomi 3 meniniai objektai, iš grindinio trykštantis fontanas.	Suformuota reprezentacinė erdvė su 3 meniniais objektais ir fontanu.
	Memorialinį objektą perkelti arčiau vakarinio aikštės krašto centro, kur žmonių srautas mažesnis.	Memorialinis objektas perkeltas į ekstensyviau lankomą zoną.
	Formuoti aikštę naudojant „vandens ir smėlio sintezės“ tematiką.	Suformuotos pėsčiųjų pasivaikščiavimo zonos (apie 40 arų), kurios būtų sukurtos naudojant „vandens ir smėlio sintezės“ tematiką, suformuotų paaukštėjimų aukštis apie 15 cm.
	Aikštė performuojama į dinamišką, aikštės elementai yra plastiškos formos.	Suformuota plastiška aikštės kompozicija.
	Formuojamas takų tinklas bei perspektyvos (vizualiniai ryšiai) jungiančios meninius objektus. Sukuriamas meninis objektas, per kurį žiūrint matomos greta esančių skverų panoramos. Meninį objektą būtų galima sukurti ir tokiu būdu pamatyti naujų panoramų.	Sukuriamas aikštės vizualinis ryšys su gretimybėmis.
Takų tinklas, susisiekimas	4000 m ² padengiama šampūto betono danga.	Pakeista aikštės grindinio danga.
	Naikinamos atraminės sienutės, formuojamas reljefas, kuris neriboja, bet nukreipia pėsčiųjų srautus.	Suformuojama platesnė erdvė pėsčiųjų srautams.
	Pagrindinių pėsčiųjų srautų vietose įrengiamas nuolydis pritaikytas neįgaliųjų poreikiams.	Performuotas takų tinklas, sudarytos sąlygos neįgaliųjų judėjimui.
Estetika	Padengti aikštę šampūto betonu, kurio spalvos – pastelinės rudos ir gelsvos. Atramines sienutes naikinti.	Įrengtas modernus šiltų atspalvių grindinys.
	Parenkamas aikštės informacinių stendų vientisas stilius, jų išvaizda prižiūrima.	Suformuojama informacinė sistema, kuri estetiniu vaizdu nedisonuoja su aikštės aplinka.
	Aikštės gale pasodinti aukštesni želdiniai, kurie pridengia ryškią šviesą.	Gretimos aplinkos apšvietimo sistema nedaro poveikio aikštės aplinkos apšvietimo sistemai.
Komforto įrenginiai ir apšvietimas	Panaikinti suolus ir pastatyti naujus (15 vnt.), modernius, šviesių atspalvių. Išlaikant bendrą rekreacinės erdvės stilistiką.	Pastatyti nauji komforto įrenginiai. Suformuota rekreacinių įrenginių bendra stilistika.
	Įrengti 6 meninių objektų šviestuvai, fontano LED apšvietimas, 4 prožektoriai ant pastatų, kaštono pašvietimas iš apačios ir 20 vnt. aikštės žibintų.	Suformuota saugi ir apšviesta aikštės aplinka.

2 lentelės tęsinys

1	2	3
Želdiniai	Naikinti mechaniškai pažeistus, neformuojančius rekreacinės aplinkos paprastuosius uosius (<i>Fraxinus excelsior</i> L.) ir mažalapės liepas (<i>Tilia cordata</i> Mill.), jų vietoje pasodinti naujų želdinių.	Sukuriamos žaliosios erdvės aikštėje.
	Pasodinti žemaūgiai krūmai prie suolų. Sukurtos kompozicijos iš spalvingų, įvairių, daugiamėčių gėlių ir smilgų.	Šaltuoju metų laiku visžaliai želdiniai suformuoja aikštės erdvę. Aikštė papildoma gėlynų kompozicijomis.
Kitos teritorijos problemos	Suformuoti 3500 m ² erdvę renginiams, laikinoms scenoms.	Suformuota erdvė vystyti rekreacines veiklas.
	Sutvarkyta vandens surinkimo sistema, suformuojamas nuolydis į kanalizacijos sistemą.	Sutvarkoma paviršinio vandens pertekliaus nutekėjimo sistema.
	Pasodinti 20 vnt. neaukštų šiurkščialapių medelių, 100 metrų ilgio atkarpoje šalia H. Manto gatvės.	Apribotas triukšmas nuo gatvės.

Analizuojamą aikštę reikia sutvarkyti, performuojant aikštės kompoziciją, suformuojant vizualinius ryšius su greta esančiomis žaliosiomis erdvėmis. „Atgimimo aikštės sutvarkymo pasiūlymai teikiami atsižvelgiant į lankytojų poreikius: reikalingos jaukios trumpalaikio poilsio zonos, sudominantys dizaino elementai, erdvė masiniams susibūrimams. Siekiama sukurti daugiafunkcę viešąją erdvę.

Išvados

1. Aikščių formavimo dėsningumas priklauso nuo sociokultūrinio konteksto, keičiantis žmonių prioritetams, keičiasi ir viešosios erdvės. Viešųjų erdvių (aikščių) formavimas perėjo tris stadijas: pirmoji – prekybinė, antroji – reprezentacinė, skirta paradams ir politinės ideologijos aukštinimui, ir trečioji stadija šiuolaikinis aikščių formavimas, kai miesto aikštės tampa polifunkcinių miesto elementu. Straipsnyje aprašytas laikotarpis nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Šiuo laikotarpiu aikštės transformavimą diktuoja socialiniai, ekonominiai, estetiški, kultūriniai, ideologiniai veiksniai. Atsisakoma idėjų išreikšti tik reprezentacinę funkciją, ieškoma įvairaus pobūdžio lankytojų veiklų scenarijų. Aikštės iš formalios erdvės tampa žaliosiomis erdvėmis, skirtomis trumpalaikiam poilsiui.
2. Panaikinus po II pasaulinio karo likusius griuvėsius suformuota aikštė, kuri daugiau nei dvidešimt metų atliko reprezentacinę funkciją (reprezentuojama tarybinė ideologija). Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir panaikinus ten stovėjusį monumentą, aikštės paskirtis liko neaiški.
3. Atlikus „Atgimimo aikštės esamos situacijos analizę, išskiriamos plataus spektro problemos. Panaikinus monumentą erdvė prarado pagrindinę funkciją ir aikštė tapo tranzitine erdve. Susiduriama su saugumo ir estetinėmis problemomis, komforto (įrenginių) stoka, aikštė netenkina šių dienų lankytojų poreikių.
4. Teikiant aikštės formavimo pasiūlymus, siekiama suformuoti estetiškai patrauklią ir nūdienos lankytojų poreikius tenkinančią erdvę, kurioje būtų galima vykdyti įvairias trumpalaikio poilsio veiklas. Suformuota aikštė įsilietų į bendrą Klaipėdos miesto želdynų sistemą.

Literatūra

1. Buivydas R. *Viešųjų erdvių transformacija Lietuvos miestuose*. Nr. 66. Vilnius, 2011. P. 132–141.
2. Buivydas R., Samalavičius A. *Public Spaces in Lithuanian Cities: Legacy of Dependence and Recent Tendencies*. 2011. P. 1–9.

3. Burinskienė M., Jakovlevas-Mateckis K., Adomavičius V., Juškevičius P., Klibavičius A., Narbutis B., Paliulis G., Rimkus A., Šliogeris J. *Miestotvarka*. Vilnius, 2003.
4. Dringelis L. *Miesto viešųjų erdvių (aikščių) reikšmė ir jų planavimo patyrimas*. 2012. Prieiga per internetą: http://www.am.lt/VI/files/File/Darbotvarka/2012_10_18%20Liucijus_%20AIKSTES.pdf
5. Dringelis L. Miestų aikštės: jų pertvarkymo patyrimas ir rezultatai. *Urbanistika ir architektūra*, 35(3). Kaunas, 2011. P. 200–211.
6. Gehl J. Life between buildings. *Using Publicspace*. London, 2006.
7. Grunskis T. Apie šiuolaikines aikščių formavimo tendencijas Lietuvoje. *Urbanistika ir architektūra*, 33(3). Kaunas, 2009. P.135–144.
8. Šiaulių miesto Priskėlimo aikštės sutvarkymo kūrybinės dirbtuvės. *Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga*. 2013 [žūrėta 2014-01-05]. Prieiga per internetą: <http://www.architektusajunga.lt/las-konkursai/archyvas/no-2010/siauliu-miesto-priskelimo-aikstes-sutvarkymo-kurybines-dirbtuves>
9. Jakovlevas-Mateckis K. Miesto želdynų problemos ir jų socialinė paskirtis. *Urbanistika ir architektūra*, 30(1). Vilnius, 2006. P. 3–14.
10. Kučinskienė J. Klaipėdos miesto želdynai. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*. 2006.
11. Laužikienė R. *Miestų viešosios erdvės. Kokybiškumas ir meninė intervencija*. Klaipėda, 2009.
12. Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga. *Lietuvos kraštovaizdžio architektų darbai*. Katalogas, 2007.
13. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties žemės naudojimo būdų turinio, žemės sklypų naudojimo pobūdžių sąrašo ir jų turinio patvirtinimo, Vilnius 2005 m. sausio 20 d., Nr. 3d-37/d1-40
14. Malakauskienė R., Gerikienė V. Šiuolaikinių žaliųjų erdvių formavimo tendencijos istorinių parkų kontekste. *Miestų želdynų formavimas*, 1(9). Klaipėda, 2012. P. 108–115.
15. Nekrošienė R., Kučinskienė J. Formation of Green Areas of Klaipėda City. *Miestų želdynų formavimas*, 1(8). Klaipėda, 2011. P. 147–154.

The City Public Spaces (Squares) Planning Features after Lithuania's Restoration of Independence. Klaipėda Square "Atgimimas" example

(Received in January, 2014; Accepted in April, 2014; Available Online from 2nd of May, 2014)

Summary

The city squares' primary purpose was commercial. In the middle of the twentieth century in Lithuania there was developed the state representative urban public space type. In most cities the Soviet ideology representative Square has been formed. In 1991, when there was abolished the main element identifying the square - Monument – Square lost its primary function. After the restoration of Lithuania's independence, the specialists began to search for new public space planning ideas. According to modern foreign public space creation trends, in Lithuania projected square loses region-specific identities.

After review of the scientific – methodical materials and references about squares forming ideas competitions there were analyzed competitive project criteria and established prevailing planning trends and were prepared arrangement suggestions for the Square "Atgimimas" in Klaipėda city. The research object: Squares planning features after Lithuania's restoration of independence. The research aim: to show the public spaces planning features formed after Lithuania's restoration of independence.

In order to better insight into public spaces planning peculiarities there is analyzed the Square "Atgimimas" in Klaipėda city. It was established in destroyed part of the city place in the northern side of the River Dane. Currently are solved future perspectives for the Square "Atgimimas". The Square covers about 0.85 hectares, it is a semi-closed type, and the composition consists of mirror symmetry. Square's relief is formed using retaining-wall, which strengthens lawn areas, and symmetric axis part of retaining-wall restricts the flower bed. Near the western part of the territory in perimeter there is planted a group of birch trees having a symbolic link with Lenin. The largest concentration of trees is in the southern part of the territory.

The territory arrangement aspirational is to develop attractive and safe space for city residents and visitors; also the space must be multifunctional. It is necessary to transform the square composition for creation of Klaipėda city's identity - using "Water and sand synthesis" topics.